

7.XIII.3.8.
НП 8-1
10

Акша-10 ыр.

Чыла түньяс э шэмэр, иктыш үшнүүз!

— Мыскарачэ, воштылтышан
Марий журнал.

«Йошкар Кэчэ» пэлэн тыйлчэш
ик кана лэктэш.

Октябр	№ 1	1925 ий.
--------	-----	----------

Молан күштээт?

САДЛАН КҮШТЭМ:

Тачэ кэчйн,
Шуматкэчйн,
Эрдэн эрак,
Вожылдэак
Лэктын - шочийн,
Мысカラчэ,

Пэшак пачэ.
Осал кыршиэ,
Увэр пушо,
Воштылтышан,
сүрэтан.—

МАРИЙ ЖУРНАЛ
АРЛАН дэн КЭСТЭН.

„АРЛАН ДЭН КЭСТЭН“

„Йошкар Кэчэ“ пэлэн тылчэ йэда лэкшэ
мыскарачэ марий журнал
Октябрь, 1925 ий. № 1.

Лёмжö лёмэдыши пашажэ күшкэдыши.

Тидэ мыскарачэ журнал луктац түнчлэгээ годын чыланат мэ ёрбын улна:
кузэ журналын лёмдаш?

Погибышна: Пэктэрэкшэ, Шувчэрскийжэ, Эрикжэ, Агийжэ, Шадыртанжэ, Шкотанжэ, Лопшангжэ, Лановжо, Пачемышжэ—чыланат. Ончыч мэ журналын „Арлан дэн Кэстэн“ манаш шоненна Ыльэ.

Вара Пэктэрэк дэнэ Пачемыш (чайлт ийя гайак улдт):—„Арлан дэн Кэстэн“ сорал лём огыл, вэс сэмийн манаш,—кычкыраш түнгальыч.

— Кузэ тугэ? Арлан цэнэ Кэстэнжийн күшко чыкэт?—шурлаш түнгальна мэжэ.

— Кэстэннат, Арланат лийшт; лумжийн гыны вэсийн штыман.

Аги Кэстэнным тэлэпон дэнэ кычкыралья. Тудо лач Рабконы „кавакышкыжэ“ йүшё-шамычым лупшааш кайэн Ыльэ (каласаш күлэш: почеч вэлэш Кэстэнлан олаштак комльажэ нузултамш паша сита).

— Мый мийаш ом йарсэ, пэш нүжам.—Кэстэн тэлэпон дэнэ каласыш.

— Э, шайтан-влак! Вэс сэмийн лумидыза укэ гын!.. маньэ вара Агийат.

— Лёмийм кычалза!

— „Лопшантэ“,—маньэ Лошантэ.

— Пэш от мошто! Тыйин лёмэт дэн журналын огына лёмдö. орадэ,

— „Пачемыш“,—Пачемыш пэлэштиш.

— „Шадыртан“, мый манам.

— Укэ, укэ, ават нёшмё-шамыч, ок күл.

— „Кырыш“, „Тулвондо“, „Почкалдыш“, „Имэ“, „Мыскарачэ“,—пуллэмотла тотоллат Пачемыш дэн Лопшантэ.

— Чарнйза! Тэптэрда укэ!—Пэктэрэк кычкыра.

— „Кэрэш“, „Чыка“,—сэмийнжэ

Эрик лёмда.

— Кэрят, чыкэт да, луктат мо? Эй, ават... итэ!..

— „Пийнэрэшкэ“, „Алдэрмийж“, „Лётэшкэ“, „Кугу Логар“,—чэрэгт шылав Ланов ойла.

— Ончо санташкэч чэрнила атэм ша... шалын пуэм!—кычкыра Пэктэрэк.

Чын. Кэ айдэм журналлан „Пийнэрэшкэ“ лёмийм пуа. Тэхникумынто Йагдар вэлэ газэт олмэш „кохлаз“ (марий кохлазын пийнэрэшкэ маньш) маньш лёмдэн. Адак „Алдэрмийж“... Чыу! Шотлан ок тол. Тэвэ Нүктö йа-лыштэ Качырий лўман ик ватэ уло, тудо чынак алдэрмийж. Тудым Амэрыйкылтат палат.

— „Кугу логар“.. Могай кугу логар? Урмыжаш мо? Альэ арака йүаш? Арака йүаш гын, Чарлаштэ кугу логар-шамычым лудын от пытарэ:

— Тыгай лём ок йёрө, вэсийн кычалза!

— Могай йёра вара, кычалчык?

— „Айар“, „Йожга“, „Сапондо“, „Мэтэрка“...

— „Мэтэрка“, „Сапондо“.. Ушэт кайыш мо? Мэтэрка түрлö уло. Мэтэрка дэн шонданымат йытрайат.. Сапондо тэний йёргёш пыта, шиймэ машина уло... Тэвэ Тонто Крэшын конэрэтий шиймэ машиний шкэ члэныштлан кондэн гын, ик члэнат... машин дэн кылтам альэ кырэн огыл, чыланат са-

иондо дэнак кырат...

— Эй, ийа! Май йндэ ом кычал. Кэрэк шайтандам штыза, - Аги ойрлыш.

Наш чот учашибшина. Нэктэрэк нийэн, Лоишантгэ (тэрэс лоишантгэ огыл вэт) кутыргэн шинчэ, Пачэмийш Нэктэрэклан шижэ...

Арлан дэн Кэстэн огыт тол Ыльяа, ала мо лишаш Ыльяа...

— Мом каргашэдэ? — внуу юдьч.

— Журналын лүмийн пуаш төчзэн

— Мэжэ? Мөмнэм луктын колтында мо?

— Луктыда гыйн, вуйдам шалатэм, — маньэ Кэстэн, шкэ „брлоц“ ўстэмбэлым пэрэн колдыш.

Шинчам карышиа. Вара Арлан каласыш:

— Родо-шамыч! Күлэш ох күлланылмыдам ида нужно. Мийбин игэм-шамычэ мом каласат? А? Мовдышда мо? Аай-ай-улдас! Ушда пырчтэт ухэ-с...

— А чийн ват!

Мийят чын, манам. Журналын лүмийж лүмийдыш, пашажэ гыйна күшидэйш лийжэ.

Шадыртан.

«ВОЛГАЛТАРЭН».

Вока Йыванын коператив вуйлаташ сэйлэнйт. Вока Йыван „писсе“ ушан да, вигак тыйгэ шонаш түнгалийн:

„Марийн илэш нимолан ох юрро, пичкэмийштэ ила: чай юаш юужыстын самбарыштат ука, рукомоньйк, лакан нимолан ох юрро. Малаш возыт гын, лавран мыжэр дэн лөвэдэйт, нэрштэмат парниа дэнэ нүштат, шонданым ольймат ох күл—сбсна вита гай. „Духимат“ огыт шүрб... Ука, тыйгэ ох кэлшэ, илэшбэм уэмдаш күлэш“.

Вока Йыван Озаныш сатулан кайа.

— Йыван ҡэтэш... Сакырим, красиный конда шол. Адаа шинчалнат ука... Йндэ чылажат лийэш, — маныт члэн-влак.

— Эй, сакыр! Сакыр огыл, май лампасэм кондэнам: 1 т. 20 йр кренгажэ,—манэш Йыван.

— Могай лапкасэм?

— Нэш тамлэ...

— Шинчалым кондышыч мо?

— Шинчал дэн торгайаш май „частный“ сатучо омыл.

Эрлашым коператив ҡэвтыйшта мэтически самбар-влак, 20-25 цинк таз, оласэ гай рукомоньйк-шамыч, „духи“, „пудра“, шэргакаа одэал, шовыч-түшк...

Чылт оласэ магазинла вэл койэш, Ик члэн наржым ончыктэн кайа, вэса, кумшо.

Ик түлчым горгайшт—пашада-рыштланат ёшт лук.

Йыван брэн: молан сату ох кай?

Погийн машым пога: „коперативна окшакла, тёрлаш күлэш,“ манын ойла.

Мо лиймийжм шкэак шижьда: Йыванын шуран мэтэрка дэнаа ҡоньят луктыч.

Йыван брэн:

— Пычкэмийш улт. Нуун дэнаа пашам шташ ох лий. манын альят коштш. М. Шк—н.

Арнья гүйч Вокан Йыван күгужала вэлэ кайын толэш. Сату вич возо. Йастарат.

— Вара сакырэт могыйч лийэш?

Ондалэн йүүн.

Нэрнош Йогорын окса ик ырат укэ. Логар тудым ок шинчэ, йодэшшак. Кочкаш огыл, йүаш йодэш...

Мом шташ? Иктажым ужалаш гын... укэс-мом ужалэт; чыла ужалэн пытарэн.

Шонэн луктын вэт. Изи эргүжым ончалын да, вигак ушэшүхэ возын... сантажым „кроп“ пэра да, лэктын кайа.

Изи эргүжын крэсачаж дэкэ шортын-шортын пура;

— Ок, Сава кума!.. Ала мом штышаш Ындэ!..

— Мом? Мо лийн?...

— Эргым колэн колдыши... Шонгтылыйкэшэм ончаш йёршё лийэш Ыльэ... Ок, калтак!..

— Күээ колэн?

— Ом шинчэ. Шкат ом шинчэ... Тэнгэчэ пэчэ ломаш дэнэ йара-йара куржталэш Ыльэ... Тачэ колыш...

— Кабарэ садэ!.. Мом штыман вара? Тойаш возэш дыр?

— Тойашат ом тойо... Кэрэх корэмьиш нантайэн шуушаш...

— Кай орадэ!

— Тойаш окса укэ...

— Пуэм. Мыньяр кулэш?

— Иктаж кок тэнгэ күлэш шол...

Айдэмын ойгылан Саван шкэнжынат шинча вүд толын, оксам луктын пуа.

— На, кучо. Тый колодкажды шташ түнгал вэлэ; мый мийэн шум...

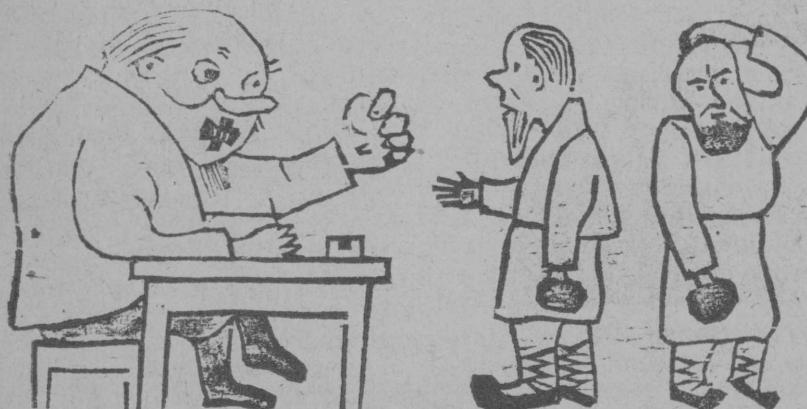

Ик шагат гыч Сава сортамналын Нэрнош Йогор дэк мийя... Мом ужмыйжым итат ойло: Йогор кок пэлштөп аракам чымэн шинча. Мура вэлэ, ончылныжо эргүжым учикла.

— Мом штылат? Молан ондалэннат? Эргыч колэн огылыс!..

— Иктаж кунам ок коло мо? Садак кола, ойтырмэт ок күл... — манэш Йогор, аракам йүэш да, йүэш.

M. III.

Кулак: Тэнийат мыйбым РИК-ш огыда сайлэ гын, тэвэ тланда!

Коман мэлнам кочкын.

Марий шамыч волыкышт йомэш гын, колшо йэн тойэн, манын коман мэлна дэна поминайат.

— Авай, Авай манам! Коман мэлнам солто; пэс коман мэлнам космэм суэс... Космэм суэс, манам...

— Ит йыгыштарэ, йыгышгэ икшывэ!.. Коман мэлнанлан ўй укэ...

* * *

Эрлашын кудвэч гыч ушкал йомын...

Марий ватэ кычалэш, кычалэш—укэ. Мо шатын!

— Оной, ушкалым ужын отыл?

— Узыйн омыл...

Мужэдшэ дэк огыл гын, күшко марий-ватэ кайа шонэт...

— Ушкалэт йомын огыл, лэктэш. Тудым колшо йэн тойэн. Эрдэн коман мэлнам күэшт да, кувават лүмэш чокло,—манын ойла мужэдшэ.

Эрдэн коман мэлнам күэшт

тын, пэш „авызла“. Вара ик мүшкырим түмйрэн шында да, йүштө вүдым ик тичмаш коркам шындэн шуа.

Изиш лиймэк мүшкырыштыжё „лычо-лочо, лүррр, лүр“ шокташ түнгэлэш... Вара шижым кэртдэ.....

— Ай!... Ой, авай!...

.... Виташкэ....

,Чур пагар“ эртымэк марийватэ онча: ушкал виташтак шолга...

— Ой, кабаршаш кувавай! Виташтыжэ мый ончалынат омыльс!...

Оной почэшыжэ мийа:

— Мый, авай, ускалзым скэ той-энам. Пэс коман мэлна комсо сун ыльэ...

А. дэн Ш.

ВЭРДА ПАША.

(Мыскара огыл, ида воштэл)

Октябрён 25-жэ. Чарла ола чэркэштэ погыннымаш. Дэрбин (аркирэй) „Моско чэркэ ушэм погыннымаш (собор) нэргэн қаласкала. Жалык ятэр погынэн. Йүжайжо садэ 40 градусым подэл мийэнйт. Чэркэ мучко ладын ўшиг олмэш арака ўшиг шарлэн. Логар йүканрак лийжэ—манын, Дэрбинат подэл мийэн дэр.

Погыннымаш „Царю нэбэсний“ манмэ мурым мурэн түнгальч.

— Православный шамыч! Моско олаш мийшна, чэркэ пашам тёрлатэн колташ...

— Ко тэндам колтан? Тэ шкэ кайэн улйда! Жуллик шамыч!—вигак калык түнгальч.

— Шып лийза! Москощо 10 кэчэ годым шиачынна. Кызыт вэра кок сэмийн шэлэн: „Тихоно-

вэц“ адак „обновлэнэц“ улый!..—аркирэй түнгальч: „тихоновэц“ шамыч тошто (револютсий дэч ончайчко) сэмийнак йумылтэн илйнэшт. Мэ-обновлэнэц шамыч у шотым пуртайнэна. Тыйжэч түрлэ титак паша лийэн шогэн: поп шамыч ваш-ваш крэдалынт мойн. Мэ-поплан ватайже кола гын, вэс ватым налаш лийэш—манына. Чынақ, ожно попын ватайже кола ыльэ гын, тудлан кухаркыж лэн мойн сүлжэк (йазык) штылаш логалын...

— Ха-ха-ха!—манын, рүжгэ калык воштэл колтыш.

Тэвэ могай „обновлэнэц“ шамыч улый! Нунылан ўдрамаш күлэш! Ха-ха-ха-калык утэн кайэн воштылэш.

— Тэвэ могай пашам Москощо виктадэнйт!—

— Йдрамаш нэргэн 10 кэчэ го-

„Шўльолым.“

Чарла пазарыштэ кок марий мутланат.

— Тэлэ толын аман, пэш йүштö!

— Тэлэ толэш... Картусэтим просать надэ... вэсйжэ манэш.

— Тэлылан шльомым налаш вэрэштэш...

— Мыйньяр налат?

— Иктым.

— Ик авуным, альэ ик тэрым, альэ ик кылтам вэлэ?

— Шльомым тэр дэнэ мойн огыт ужалэ. Штук дэн ужалат.

— Эй, калякаш! Шўльолымым пазарыштэ эрэ тэр шот дэн ужалыт.

— Шўльолым огыл, шльом вэт!

— А-а! Шльам манат. Имньэт уло мо? Кунам налнат?.. Мый шўльолымым шонышым. Ик тэрым мыйят ужалэм ыльэ.

— Шльам огыл, шльом. Йоншкар салтак шамыч уппал кош-

дым кангашэнйт! Ай-ай!

— Чарнýза! Каласэн пýтараш эркýм шуза!—аркирэй кýчкýра. Могай тэ, православный ульда! Чёркыштэ лўшкэда! Кабак мо тыштэ?

— Кабак огыл! Вуйлатышым сайлаш!

— Вуйлатышэ кўлэш!

— Кём вара сайлэда?—аркирэй йодэш.

— Танýгинýм...Лæухинýм... Йўкланат: кидым нўлталыт. Танýгин сайлалтэш. Танýгинýм кýчкýрат: тудо укэ, шылýн куржýн... Вара ала могай рушым сайлён шындат. Калýк шыплана.

Аркирэй адак тўнальз:—православный шамыч! Тидэ погйнýмаш тэ кок тўрлö вэрэм кэлýштараш тбóчышна...

Калýк: Вэра коктýт, йумýжо мыйньяр вара уло?

тыт. Чэркэ вуйгай уши уло, тудым шльом ма- ныт.

— А-шльон улмашын.. Пылышэм сайн ок кол вэт...

Н у к т а.

— Изай, изай, шўэштеш молан тýгай нуктам сакнан?

— Могай нукта?

— Тидыжэ.

— Тидэ калстук вэт.

— А-а, калстук. Тýгай пиктальт ка- барынэт мө? Изи Йапýк тýгай калстукым сакэват, пэш ўйыр-шамычым отала ыльэ. Варажэ Насижэ качылан кайэн да, Йапýкшэ пиктальтыйн кабарыш.

— Укэ. Тидым сёйралылан сакат вэт.

— Ха-ха-ха! Такшым пиктальташт тýгай калстук дэн пэш йой-йис. Ужат, тэвэ тидэ мучаш гýч кучо да, ишкýш пижыкет, варэжэ кечалт вэлэ; пэш күштилгыйн кабарэт.

Аркирэй: (кýчкýра) йумо уло, йумо иктэ вэлэ. Вэрят иктэ гýна лийман.

— Эй, йэпископ, шкэжэ йумылан ўшанэт мө?

— Эй, Володька! Могай йумылан ўшанэт?

Аркирэй: погйнýмаш пýтыйш. Айста, йумын мурым мурэна! Шкэлак „дэстойно“ молитвам муря.

— Ужат, садэ 40 градусанэтым подыннат, муралтэннат пэш мошта! —Йўк шокта.

— Агутанлак кэргэш—вэсэ кýчкýра.

Аркирэй: Православный шамыч! Шкэндам йумылан ўшанышэ ульяна—манын ойлэда. Йумын мурым мурымо годым, тýгэ мýскýлэда.

Калýк:—Эй, йэпископ! Володько! Тов. Дэрбин! Дай слово! Бог то есть аль нэт!..

Ианай..

Шурно пайрэм погынымаштэ.

Октябрый 14-жэ Марий кундэмштэ Шурно пайрэм шталтэ. Тудо кечынак Нокро Ыльэ да, шуко йаллаптэ ўдыр йүшö лайэ.

Погынымаш. **Докладчик** шэлэш вэлэ ойла: «... тидэ пайрэм годым мланда, сурт пашанам төргэн ончэн, ончык ийлан озанлыкна нöлталаш тунэмашна күлэш»....

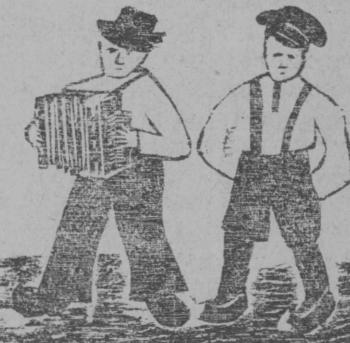
Ик комсомольэс йыгрэ шинчышэ йолдашыжлан йыштырак ойла:

— Иыван, Иыван! тачэ вэкат ўдыр йүшыш мийэн огына шуу..

Йолдаш комсомольэс: Пэш кайаш күлэш да,... тёвийс... алъат ойлэн ох пытарэ..

— Майра дэнэ Тайруш вашкэ тольда. манын каласыши... Сöснанур качэ-шамыч толаш сёрэнйт, маньчч...

— Нуун мэ кожгандарэна..

— Тугэ, тугэ. Вара тый кармон налаш ит мондо

Докладчик: «... ындэ мый чыла шонымэм каласкалышым. Комсомол рвээ шамыч, ида мондо»....

— Тау кэч, пытара... Шыдэ вэлэ шуэш...

— ужат, сöснам ашнаш каласкала... Мэ тачэ „ашлэн“ пулэна... Сöснанур качэ-шамычым..

Калыким кэнэта пойдарыман.

Маска нур йалышэ (Орша кант.) Элэксан Вöдр пэш цүсö ушан марий уло. Калык тудам чодра налашлан ойырэн, оксамат погэн чуенйт.

Вöдр цүсö ушыж дэнэ калыким кэнэта пойдараши шонбыши.

— Чуза, мый тбъланда тувар чодрам налам, брýда! шоналта.—Тачэ Ушио йалыш кайам. Ушио марий чыла оксажэ карт дэнэ модыйс сэнэм Парыш окса дэнэ Маска нур мариймытлан чодрам налам. Эк, тунам вара вöжö таум ох каласэ гын, манын то-

налдыш. Ушио йалыш карт дэнэ модаш кайыш.

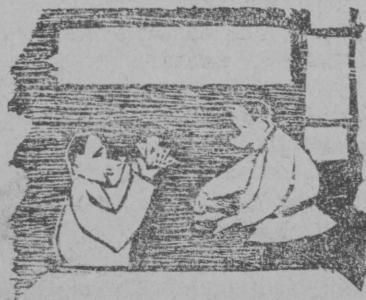
— Эй! Кён окса шуко уло, айдыша карт дэнэ модам! Пöра. Порынат модэт...

Вöдьрын оксажэ эрэ йога да, йога..

— Кэрэмэ! Ниал укэ... ик жал модманта калык окса йогэн пытыш. Чодрат кошкыц!

Маска нур марий-влак Вöдьрын чодра налбн толмажым тачат вучат дайр?

Йошкар пуда.

Элэксан Вöдр
лушиа вэлэ,
карт дэнэ
модэни.

— Шого, адак
модына!

Тропим дэн Тарьа.

Изи торэш шолыгтэт
Изи кисат илалэш;
Йоштэк торэш ийалыштэт
Йошт Тропимэт илалэш.
Йыштик-йоштик күшталтэн
Шуйык-шойик шүүлкалта;
Тэрэг-торот муралтэн
Тарьан чонжым тарвата.
Тарьан чонжо тарванэн
Изин үүгүн вэл чучэш;
Тропимжимат йоралтэн
Кийн кийн шупшалэш.

Сэмжэ тошто гынат, мурыжо у шол.

Шэрнур Обший Отдэлхүйтэ Куд-
рэшов школ инспектийран шога.
Тудын ватыжэ туштак машинист-
кылын шога, адак нудыжо дэло-
произвэдитыллан...

(Сосна воза.)

(„Изи вүдэт йогалэнг“ сэм дэн
мурыман)
Изи вүдэт йогалэн,
Сэргжим ончэн йогалэн
Сэргэ молан куана?
Олжыкшылан куана.

Шэрнур Кик-штэт шинчалэш.
Инспектийрат шинчалэш,
Тудо молан куана?

Нудын шинчажлан куана.
Ватыжэ кёлан куана?
Сай мариижлан куана.
Шара шинчан нудыжо
Когынйышлан куана...
(Умбакыжэ нунум шкэнши-
тым мурыктат чай?)

Шадыртан.

Йолашым от ужалэ мо?

Коклагин район Исполкомысо
(Шэрнур к—и) сэкрэтэр Мэтри
кок туурыжим ужалэн аракам
айн.

(Пуртэдээ воза).

„Ийа паша—Рик паша,
Паша эрэ паш поша,
Самогоным йүлдалаш
Үкэ взяткэ наялалаш.
Буйлатышт—кэрэмэг,
Ок пу оксам, шэрэмэг...
Тыгэ манын Мэтрина
Ойга, шортэш „котирна.“

Күлэш ийаш! Тувьрижим.
Шичмэ вэрэн „шовыржим“
Чаманйде ужала—
Ижэ тэмэш ужава.

III.

П ё л ё к.

— Ачий, ола гэйч мом кондышайч?
Пөлбээт уло?
— Уло, уло.
— Мо?
— Арлан дээвэ Кэстэн...
— Кай ажшэ! Мом ойлыштат? Ар-
лан дээвэ Кэстэним +о ужала?
— От ўшавэ ужат? Гээвэ сачо! — „Ар-
лан дээвэ Кэстэн“ журналын пуз.
— Ой товатат! Пэш сай журнал ийс.
Акиэ мыйнэр?
— Йошкар Кечэ газэт дэнэ прэз-
жэ түлчылан 25 ыр.
— Түлчыштэ их арийам бодэ илэм
гийнэт, „Арлан дээвэ Кэстэн“ журналын
товатат вэламак.

Эчан.

Чэстым йёратэ.

Ронго лэнничий тошто кугужан шо-
тыши савырнэж аман. Лэнчик-шамычэ
лэнничий дэх мийатат. „Честь имею
явиться“, манын пэлэштэт. Тошто лэн-
ничий дэнэ тенитылак кутыралаш күлэш
уяж...

Качэ марий.

Мо, ок лий мо? Тыгай шомак
„товарищ“ манмэ гай отыл. Кэч
мом ойло—Кэстэнланат лэнни-

чий дэх: „Честь имею ик каны
вуйэдым ырыкташ“, манын
мийаш вэрэштэш. Тунам вара
пэрэшыжат сайрак нуа шол.

Орынам вэлэ.

Арлан Тумьу-мучаш районынто коопт-
мыйж годым Тумьу мучаш яйлын вэрэ-
штынат, поршын бүрэн.

Ватэ дээр ёдур арлан ваштараш
кэртмийштэм мурэн, туманлэн толыт.
Пэш чот руштынат.

Йүк нуаш ижим топйт, ик рвээзим
ваш лиймат яймын: нинэ кё улый?

Йыван Ондрин ойырлэн толшо ёдур-
шит, Аракам пэш чот шолтэн йүйт,
манэш рвээз.

— Нинэ орадым мий нымат штэн
ом кэрт, Кэстэн кугузамым колдаш ло-
галэш, манэш Арлан.

АРЛАН

пургэдэш

КЭСТЭН

паркала

Пойан дэч лүдныйт.

„Пачэмийш“ тыга воза:

— Вэшүргө марий шамыч
(Морко к.) ногийн маштэ лувуй-
йм ойраш түнгальч.

— Пойан Микитам сираш!

— Микитам! Микитам! икто
вэсэ кычкырат.

Васлий Микита ногийн маштэ
уке улмаш.

Калыкат түдүм ўжыя кондат...
да Кетйичин Ондрийм ойрэн шын-
дат.

Эх, Пачэмийш! От умыло мо: марий
вэт юнг укэ шэнтэг (алъэ йүэш гын)
вэлэ пэш талэ. Ойлыштэт. Шинча он-
чылан нимммат ок каласэ.

Эх, йүш юнг вэлэ пойан дэч огыл,
ийн дэчат ок лүд.

Куго Шигээ Рики штэ.

— Алэксандир Йэпимийч! Мон-
кызыг сторижда укэ мо?

— Уло, молав?

— Ко вара, Агаф Михалычак
мо?

— Тудак—уна кийа.

— Мо, малъар лиын ужат? Мий
ыкымат наалэ.

Могай малъар, йүн да лавраш-
тэй пёрдалын!

АРЛАН пургэдэш ҚЭСТЭН пэркала.

МАРИЙ ПАЛАШ ШОЧИН, АМЭРИ- БАНЭС ЛИЙИН.

Шуашнур Рвээ Ушэм вуйлаты-
шэ Коротков Чарлаштэ коштэш.

— Коротков, молан Р. У. нашанэр-
тэн газэтэш огыда возо?

— Мэ марла возаш огына мошто,
лудашат пэн нэлэ.

— Түгэжэ тлавэл Арлан крапльям
(шорвондым) тошкайлыктэн, сангатым
крои пэрбэлтэй гыйн, налэвт ыльэ да.

Эргэ.

Кугу сарым штат.

— Кугу Шигак районьш-
то Шоленгэр дэн, Онис сола
уло. Ўмаштэ Покро годым яал
дэн яал крэдалыт ыльэ. Тэ-
ний адак крэдалынайт... Мом
ала штыман?

Мом штыман? Кызыт Китайштэ нээлт
крэдалыт. Шоленгэр мариш шамыч крэ-
далаш ѹйратат гын, Китайштэ колты-
ман-тэй сарым штышиш.

Тыгэ йумо шүдэн.

Купсолаштэ (Морко к.). изак-
шольяк Измайловский шамыч За-
чий дэн Микивир илат.

Вачийжэ милитсийштэ шога.
Октабрын 2-жо йүн да, Купсола
орол портыш пурэн.—Арака шол-
таш эрким ом пу—вэлэ манэш.

Шкэжэ Ильян кээ годым шол-
тэн ыльэ.

Микивиржат служа.—Мий ля-
йам гын, ит ойгро. Мий эрэ тый-
м аралэм—манын Йэпрэм Йи-
бачлаа Микивир сийзэн...

Купсола мариш шамыч молан
ала йумылтаг. Вэл нүүнин йумо
Измайловкий уло? Мо адак ала

Эк, пойатак ыльэ да...

Шуар солаштэ Иапык Васли уло.
Шкэ ойлгын солэц огыл, ужа-
лэн. Уржам нигэ дэч почёл түрэ-
дэн. Чокажим мардэж түрэд налини.

Иапык Васли самырык, руш-
гай кужу кутышан, суас гай
таза, патыр.

Э.

— Чыла калык мий гайэм
лийш ыльэ гын, шукэртак пой-
эн пытат ыльэ. Эк, мыйат пой-
эм ыльэ да, артамэм ок сите.
Шонэнат от шукто, шонэт-шо-
нэт... Түрлө ушын пура.

Ватэм йён дэн вэрэштэш ыльэ
гын, моло ўдрамаш сэмын па-
шам виктарэн кэртэш ыльэ гын,
шүмэм ок пудранэ ыльэ... Кы-
зыт ватэм: „тый от штэ гын,
мыйат ом штэ, тый от кай гын,
мыйат ом кай“, манэш.

Эк, мий гайэм лийт ыльэ
гын, чыла пойат ыльэ... шүм
копшта.

Ужыда: Иапык Васли могай
ушан йэн?

кулэш?

Чиновнык дэч лудаш, нүүм
пагалаш йумо шүдэн.

АРЛАН пургэдэш КЭСТЭН пэркала.

Шинчымаштэ.

Арланын йолжийн тидэ шыжэй юштыштой юштой наалын. Чулкам күшто ала наалман, манын шонкала. Шигак солам эртэн кайа. Ояча, ик цөртүүштö тул койши. Окнаштэ пиачак, ужга, чулка, юштыр кечат. Кок мужир кэм дэн чараклылма. Йэг ужмо дэч пэтырэн улияна, шонат.

Күшүүч тэйлчэ шыргаж-воштэл онча.

— Эй! Тынте магазин мо? Чулка күлэш бэльэ, ужалза!

— Тынте кэвйт огыл вээт. Могай тыйлат чулка...

— А вара молан шинчакшым, чулкажым, шыржым сакалдыйн улыда? Кэмжэ кан?

— Мом тынте ончэн коштат? ўш... (лүйкта). Тынте шинчаш толло вэлэ улыйт. Эшэ ончэн шогэт, мом колыштат?

— Ааа... тэгэжэ кэ улжийм, палжийм. Кузэ шүргэтийм шүдбэрас полшат улмаш...

Шурно пытараваш полшат.

Арбан ваш полыш комитэтэ 3 дэсатинаш шэмшидантын ўдэн ыльэ. Тидэ шэмшидантын шыжым ушкал шамыч түрэд нальч.

Арбан ваш полыш комитэтэйм Кэстэн ох логал! Тудо пашажийм сайн шта: комитэтэйш члэнлан ушкалдам пуртэн кэртгэн да... тэгай сай комитэтэйм күшто муат? Түньяштыжат ука.

— Эргым, мом возэт?

— Арлан дэн Кэстэнлан вуйым шийям...

— Мо нэргэн?

— Пэш аракам ўда да, йэши дэн кучэдэлда...

Газэт чыла ужэш, чыла колэш.

Тошто Крэшин (Орша к.) Кришкан Мэтри дэн Вылыпп Сава „Йошкар Кэчим“ пэш вурсат.

Кунам от вурсо? Нууц налог шагал лийжэ манын, ушканыштам тойөнүт. Тидэ нэргэн „Йошкар Кэчим“ 35-шэ №-эш возымо. Газэттэйш возымо почэш прокурор тэргаш түнгэлэн, кызыт Сава дэн Мэтрийм сутыш пуэн.

Суд Кэстэн гай огыл. Кэстэн пэра, Суд кок пачаш налогын түлкэта, йа пэтрэн шында. Угол. Ко-дэксэн 80 ст. модыш огыл вээт!

Эх, ўдыр шамыч!

Анганур йалыпти (Сэрнуур к.) 27 сэнтэбрыштэ пайрэмийн штынти. ўдыр шамычтат йүнүт, урэм воктэн мурэн коштыч:

— „Иүтшым йүтлан огына шотло Кэчимжим кэчылан огына шотло. Качэ марий шамычжим

Шанчашлан огына шотло,“ — маныт.

Ўдыр шамыч мурас монгат. Арланат нунын сэмынак муралта:

— Анганур йал ўдыр шамычжим ўйрланат огына шотло. Чынак, ватэ ала мо лийнбт? Урэм воктэн мурэн коштыч.

ТЫГЫДЭ МЫСҚАРДА.

Логар йөнүм мүэш.

Вәшүргө марий ватэ шамыч по-
кро годым Йәпәрәм Васлий ватэ
дәк йүаш мийэнит. Бөрт сурал-
мә, мом штам? Ватэ шамычтат бөрт
йүмач пурат. Йүмачак. Руштно
ватэ шамыч бөрт йүмалан йомы-
ныт, йужыжо азам пызырәнит—
мойн.

Эй, ойлат. Тәний вәг ўдрамаш-
лан бөрйән дән төр правам пуэ-
ныт. Ўдрамашланат бөрг Йүмач
пурас лийәш.

* * *

— Марья, мөэт коршта?
 — Мүшкүр коваштәм пәш коршта...
 Оой-ой...
 — Мо лийык?
 — Йөгер куба: көршәкүм шындән
да, мүшкүр коваштам көгарәт...
 — Тугак күләш, тугай дәк ит кошт.
 * * *
 — Тушман арака! Шкәжә пәш тамлә
акшә гына пәш шәргә...
 — Күзә шәргә? Ик пүтылкажә ик
тәңгә вәлүс.
 — Тәңтә! Лүмҗә тәңтә...
 Тәңтә ўмбач визыт йәшарәт.
 — Күзә туга?
 — Күзәжә-можо; кодшо кугарыбан
тәңтәашым йүнам, 5 тәңтәм ширапый
түләнам...
 Лопшант.

Тұлық йоча аваж дән мутланған.

— Авай! Тый қәмәм кунам на-
лыйнат?
 — Ай, уштыймо, мыйын қемжат
уқә.
 — Күзә уқә? Эр дән қудвәчшү
ләктам: эрә қәм кылаша вәлә. Йүдым
вәлә ала мо чийат?
 — Йүдым вор шамыч толыт. Тый
ондак малаш воч. Укә гын, нағ-
гайат.
 — Авай, тачә шыпак кө дән мут-
ланыпшыч?
 — Йүдым ачат шүгар гыч толәш.
 Тудын дән мутланышва.
 — Авай, мыйыннат ачий ужмо
шуәш. Тачә пәләнэт малаш возам...
 — Кай, утшымо!.. Тый возат гын,
вара ачатжат оқ тол...

Тракторым налаш лү- дыныт.

Иктаж 10-15 оза шамыч иктыш
ушынан (тракторым) налаш күләш.
„Йошк. К“ № 40.

Комсомольес:—Йолташ шамыч, айста
мәэт иктаж 10 15 сурт оза пегінән ик
тракторым налына!

Шонго мари:—Илым нарә илэн от-
ул да, тыгэ ойлат. Тудо косильят оғыл
вәт, трактор дән куралаш иктаж 10-15
нәмнәл имнүм кычкаш күләш; шин-
чэт, вәлүчшә 100 шутат утла ма-
ныт.

Ланов.

Каласән мөштән.

— Павыл! Павыл манам!
 — Мо-ом?
 — Тәңгәчә аракам мыйынным вучы-
машәш йүнат вәт... Оксам ну!
 — Пуаштәт кө шүдән?
 Йүктән пуштат Ыльә тыйн?..

Шад-н.

Эрыйтыш.

— Колат, Йыван, мый тәңгәчә чәр-
кып мийшымат, поп йөршөш эрыйтән
колдый.
 — Йазыкәтәм эрыйтән колдый мө?
 — Могай йазыкым, күсә-э-вым.
 Торәш нәр.

Тыгыдым, тыгыдым...

— Каритон, Йошкар кәчим нал.
 Пәш шулдо вәт, тыйчылан 20 кумыр-
вәлә, адак арнылан кок кана ләктәш.
 — Тудыжым пәш пәләм...
 Налам Ыльә да... Оксам тәңтә вәлә,
арака налаш күләш... .

Налыда альә ынәда нал?

„Йошкар Кәчә“ пәлән мә. Арлан
дәя Кәстән ләктәна. „Йошкар Кәчә“
— пәш күләшан газат. Мыйсқарат пәш
күләш. Лудса, виштыйла! Кә оқ нал
гын, тудым мә вишаши корно дәвә кол-
тәна—омсам ләктат да... шола моты-
рышко. Тәк түштө шогышт... .

Арлан дән Кәстән.

ЙОМАК—ВЛАК.

ҮШКЫЖ ДЭНЭ ПИЙ.

Ожно ўшигж дэн пий корно дэн кай-энйт. Йумылтсан ала мо коштынйт, мый ом шинчэ. Кэнгэж. Игээр шокшо. Шокшо игэчыштэ, волыкын огыл, айдэмийн нат йүмбү шуэш вэгт. Үшкыж дэн пийн нат йүмбү шуин. Лакыштэ вүдым муут. Пий содор кудал мийат, лакэ гыч вүдым йылмэ дэн „льош-льоц“ йүэш. Үшкыжат—похэн мийат, пэш чума.

Мөнгүш толмээ пий озажлан ойла:

— Мий лакыштэ цыла вүдым йүн пытаршын, үшкыж түрвыхжим чыкэн ала мом шовэн гына шолгыш.

КЭ ВОШТЫЛНЭЖЭ?

„Йонкар Кечэ“ дэнэ
Арлан дэн Кэс. налза.

Акишэ тыйл. 25 ыр.

АРЛАН ИГЭ ВЛАКЛАН.

Чодра кайылан: (Нүжайл) Миколай Микалья тугак тарзэ шамычм пызьиранш түгэлэш гын, Кэстэн шкэнжжымат энда.

Эртэн кайышлан: (Кугу сола, Чарла к). Чодра орол Шульдяков Роман Кугу солаштэ боргт йэда аракам кичалын—манат. Эй родо, чодра орол аракам кичал ок кошт. Шка тудын лэк намийат. Романат „арака намишым кичал коштынам“—манш. Садлан, тый возьмэтэм она пчэтла.

Кок пыльшланлан: Актуган йал Шибаков Павыл йүнат, сумкажым йомтарэн, вара шужаржым кыран манат. Тантэрэт чилт ука: йүшё вуйя сумкам огыл, вуйымат йомтарэн. Шужаржом кырен... Ватыжэ укэ гын, кём почка?.. Павыл адак йүэш гын, Кэстэн шкэнжжымат почка.

Османлан: (Шэншэ район) „Копротив сар“ манын возьмэтэм она пчэтгэлэ... „Казначэй Иэрпэров дэн счэтовод Иэргин крэдалынйт.“ Казначэй—нин огыл. Попат йүэш гын, крэдалэш. Адак 15 сэнтабрыштэ

Кармэ дэнэ пормо.

Ик каны кармэ дэн пормо пэш чот сүрэвнытат, ваш ваш вурсэдалаш түнгэлийнит.

— Пэш чаплэ улат!—пормо манэш: Шекшо игээр толэш гын, молан ўмылыш шылат?

Мыйн шэл (коя) шуко уло: лэван кайа—манын лүдам. Тыйжэ, нүр тохижэш гын, молан шылат?

— Мий „нарадный“ вургэмэм йүрэш нюра!

Олаш кайэм.

Нэрэмжийн йалысэ марий „пайзльоц“ вүштал шуэн да, нэр рунжо шортын шортын куржэш.

— Эй, күш тыйгэ куржат!

— Олашкэ. Тыштэ миййм нымолан отйт шотло. Күвар ўмбак вуй коштыймэш лупшалыт. Олаштэ порсын шовчэш вэлэ сайын гына күсэнш нүйтээрэл пыштат.

Крэдалынйт. Тидэ марта Иэргинийн пэл пондашыжэ күшкэн шуун.

Почкалдышлан: Күжмарий Рик-шикэ (Звенигов к.) мийэн шуам гын, мландаэ палымэ нэргэн могай кагазым урэн гайдэнйт, тудым пургэгт луктам—Арлан манш.

— Титакым муэш гын, Елизаров дэн Воздвижэнскийлан тувшит воктэн логалаш,—Кэстэнжэ манш.

Чыла сэлькор влаклан: „Арлан дэн Кэстэн“ журналиш возэн колтйза. Огыда возо гын, товат она пчэтлэ...

Ужышлан: (Шэншэ р.) Рэвизий шташ копротивш мийшэ Морозов—счэтовод Иэргин дэк арака йүш—манат. Морозовын Иэргин ок ўж бильэ гын, тудо пурва бильэ мөр? Счэтовод „иктаж молан гынат, йүкта.“ Тидэ пашам копротив члэн шамыч тэргэн налышт, тунамак Кэстэн пэрэн шукта.

Ойльайлан: Йүшё Крандышэв мий дэчэм 1 т. 50 ыр. оксам йодаш түгэлайн. „Рүүп улам“ манат гынат, йодаш бильэ...

Кэстэнин манапэсшэ

Эй, шэмэрйн тушманжэ,
Йорло мариийн осалжэ!
Окмак Илья, Сапайды
Цүким пузга, күшто улда?
Ида лүд,
Ида вожыл,
Толза, лэкса чыланат!
Пычкэмьиш йүд
Пычкэмьиш огыл,
Тэндам ужам мый рапак!
Кужу оржан бачышкат,
Азам пуштшо пабышкат,
Вүрим йүшё Пакилья,
Тарызыжэ Нэмэлья,

Вöдйр Наси—льапишкэ,
Муси Йогор—лэтэнка,
Кэрэмётшэ, азыринжэ,
Таргылтыш, ийа игыжэ
Ида курыйж,
Ида лүд,
Ужам вэтэ чыладам!
Ида чакнэ,
Ида сырэ,
Тышкэ тэндам мый ўжам!
Вара тэндам сай шэлам!
Шэламак!

Кэстэн.

„Йошкар Кэчым“

налза да, налза, манын мыньяр кычкырэна—альят
газэт налишэ шагал.

Вэт тыйлчэш ик кана „АРЛАН дэн КЭСТЭН“ жур-
налым налаг түнгалида.

Акшэ 25 ыр вэлэс!

Сэлькор - шамыч!

Тлэчда Арлан дэн Кэстэн түрлө
мыскарам йодыт. Конэрративыштэ, Со-
вэтыштэ, моло вэрэат күлтымаш йэнг
уло гын, возыза—нунылан vara мэ
шокшым пуртэна.

Н Мар. сж.
1-9

Арлан дэн Кэстэн

тылчэш
икана лэктэш.

АКШЭ:

«Йошкар Кэчэ» дэн
пырлья

тылчэш 25-ыр
вэлэ.

Ик № 10-ыр.

КУВА!

Арлан дэн Кэстэнүүм налашак вэрэштэш. Шонго вүйэши воштылдэ илан пэш йёсб.

— Түгэжэ «Йошкар Кэчэйжымат» налаш күлэш, күгиза!

Чис № 69